

Informacije o potpisivanju Pisma o namjeri za investiranje u proizvodnju bespilotnih vazduhoplovnih sistema (UAS) i razvoj izvoznog kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori

Pismom o namjeri za investiranje u proizvodnju bespilotnih vazduhoplovnih sistema (UAS) i razvoj izvoznog kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori (Pismo o namjeri) potvrđuje se opredijeljenost Vlade Crne Gore da se sklopi partnerstvo s američkom firmom *By Light Professional IT Services LLC (By Light)* radi uspostavljanja kapaciteta za proizvodnju, testiranje i naoružavanje UAS sistema, kao i za razvoj kapaciteta za rukovođenje opasnim materijama i izvoz tereta na Aerodromu Podgorica. Značajno je napomenuti da je u pitanju nastavak aktivnosti na realizaciji strateške inicijative pokrenute u partnerstvu s Ambasadom SAD-a i kompanijom *By Light* i ista je pokrenuta još tokom 2023. s ciljem dodjele granta u iznosu do 15 miliona američkih dolara.

Vlada SAD-a će podstaći sporazum o zajedničkoj proizvodnji, tako što će ispratiti crnogorsku investiciju sa do 15 miliona američkih dolara u okviru programa *Foreign Military Financing (FMF)* koji će se koristiti za odbrambenu opremu za Vojsku Crne Gore. Inicijativa je takođe na liniji državnih opredjeljenja Crne Gore da podrži NATO, ukrajinsku i regionalnu bezbjednost, a istovremeno razvijajući novi sektor privrednog rasta. U cilju realizacije ove aktivnosti na nivou dvije Vlade, treba imati u vidu da je preduslov potpisivanje Pisma o namjeri između Crne Gore i kompanije *By Light*, a nakon čega su predviđeni koraci u implementaciji i sljedeći vremenski okvir: Pismo-zahhtjev Crne Gore upućeno Vladi SAD-a kojim se u, okviru FMS programa, traži ostvarenje ciljeva navedenih u Pismu o namjeri za proizvodnju UAS i razvoj kapaciteta za teretni transport; Pismo o prihvatanju od strane Vlade SAD-a upućeno Crnoj Gori; Ugovor između Vlade Crne Gore i kompanije *By Light*.

Pismo o namjeri ima za cilj razvoj domaćih kapaciteta za proizvodnju naoružanja i vojne opreme, kao i izgradnju kapaciteta za rukovanje opasnim materijama i kapaciteta za transport tereta na Aerodromu Podgorica. U cilju implementacije pomenutog dokumenta Vlada Crne Gore je saglasna da će izdvojiti sredstva na način kako je to i definisano istim.

Dokumentom će biti omogućeno Crnoj Gori da u partnerstvu s kompanijom iz SAD-a sprovede državnu investiciju u UAS sisteme i kapacitete za rukovanje i izvoz opasnih materija, čime se povećava podrška Ukrajini i interoperabilnost sa NATO.

Istim Vlada Crne Gore potvrđuje da će obezbijediti zakonodavni okvir za proizvodnju, izvoz vojnih komponenti i opasnih materija, ali i da će odgovarajućim kontrolama i regulativama u oblasti životne sredine omogućiti proizvodnju i izvoz. Treba imati u vidu i aspekt upravne strukture za prenos sredstava između ministarstava i izdavanje ugovora kojima se podržavaju aktivnosti investiranja i isplate sredstava i u ovom dijelu je Vlada saglasna da će izdvojiti sredstva definisana Pismom o namjeri.

Vežano za zakonodavni okvir u dijelu koji se odnosi na proizvodnju naoružanja i vojne opreme, treba imati u vidu Zakon o proizvodnji i prometu naoružanja i vojne opreme ("Službeni list SRJ", br. 41/96, "Službeni list SCG", br. 7/05). Isti je uređivao proizvodnju, promet i prevoz naoružanja i vojne opreme kao djelatnost od opšteg interesa, planiranje mjera bezbjednosti, planiranje

proizvodnje i prometa naoružanja i vojne opreme, kontrolu kvaliteta proizvodnje naoružanja i vojne opreme i druga pitanja od značaja za proizvodnju, promet i prevoz naoružanja i vojne opreme. Vezano za navedeno, Skupština Crne Gore je na sjednici od 17. decembra 2008. donijela Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene ("Službeni list CG" 80/08) i tada su prestale da važe odredbe Zakona o proizvodnji i prometu naoružanja i vojne opreme, u dijelu koji se odnosi na spoljnu trgovinu predmetnom robom. Danom početka primjene Zakona o spoljnoj trgovini naoružanjem i vojnom opremom ("Službeni list CG", br. 040/16 od 30.06.2016) prestao je da važi Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene ("Službeni list CG", broj 80/08). U cilju dodatnog regulisanja proizvodnje naoružanja i vojne opreme, u toku je izrada Nacrta zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme i isti je predviđen Programom rada Vlade za IV kvartal 2025. Naoružanje i vojna oprema, u smislu Nacrta zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme je utvrđena crnogorskom Nacionalnom kontrolnom listom naoružanja i vojne opreme, a koja se usklađuje sa Zajedničkom listom vojne opreme Evropske unije (*Common Military List of the European Union*). Vezano za navedeno, EU kontinuirano ažurira navedenu Listu, a koja je prvobitno bila obuhvaćena Zajedničkim stavom (CP) Savjeta 2008/944/CFSP koji definiše zajednička pravila koja regulišu kontrolu izvoza vojne tehnologije i opreme.

U odnosu na definisane "korake" implementacije, ali i vremenski okvir, pomenuto podrazumijeva značaju interresornu saradnju više nadležnih resora, pored Ministarstva ekonomskog razvoja, i to: Ministarstvo finansija (u dijelu finansijskog aspekta i uticaja, ali javnih nabavki), Ministarstvo odbrane (s obzirom na značaj projekta za Vojsku Crne Gore i samo Ministarstvo odbrane, ali i s aspekta NATO članstva), Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine (u dijelu nadležnosti za oblasti uređenja prostora i građevinarstva), Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (s aspekta uticaja na životnu sredinu), Ministarstvo unutrašnjih poslova (u odnosu na oblast opasnih materija) kao i Ministarstvo saobraćaja (s obzirom da su predmet buduće proizvodnje, između ostalog, bespilotne letilice). Takođe, treba imati u vidu i ulogu Agencije za civilno vazduhoplovstvo kao i Aerodrom Podgorica-Zeta.

Ovim projektom će se ojačati crnogorska odbrambena industrija, unaprijediti sposobnost crnogorske Vojke u odnosu na NATO, pravovremeno podržati odbrambene potrebe Ukrajine, kao i pozicija Crne Gore kao pouzdanog snabdjevača najsavremenije odbrambene opreme na globalnom tržištu. Takođe, treba imati u vidu i činjenicu da će imati uticaj i na privredni sistem, otvaranje radnih mjesta za kvalifikovanu radnu snagu, ali i priliv stranih investicija.

U prilogu: Pismo o namjeri za investiranje u proizvodnju bespilotnih vazduhoplovnih sistema (UAS) i razvoj izvoznog kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori (na crnogorskom i engleskom)

_____ maj 2025. godine

Predmet: Pismo o namjeri za investiranje u proizvodnju bespilotnih vazduhoplovnih sistema (UAS) i razvoj izvoznog kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori

Poštovani/a,

Tehnologija bespilotnih vazduhoplovnih sistema (UAS) postaje sve potrebija među NATO saveznicama i ima brojne dvonamjenske primjene. Proširenje crnogorske odbrambene industrijske baze na proizvodnju i izvoz UAS tehnologije ojačaće njenu ulogu unutar NATO, dodati vrijednu proizvodnju crnogorskoj odbrambenoj industriji i ojačati regionalnu stabilnost.

Ovo Pismo o namjeri (LOI) potvrđuje opredijeljenost Vlade Crne Gore da sklopi partnerstvo sa američkom firmom *By Light Professional IT Services LLC* (By Light) radi uspostavljanja kapaciteta za proizvodnju, testiranje i naoružavanje UAS sistema, kao i za razvoj kapaciteta za rukovanje opasnim materijama i izvoz tereta na Aerodromu Podgorica. Vlada SAD će podstaći ovaj sporazum o zajedničkoj proizvodnji tako što će ispratiti crnogorsku investiciju sa do 15 miliona američkih dolara u okviru programa *Foreign Military Financing* (FMF) koji će se koristiti za odbrambenu opremu kroz *FMS* proces za Vojsku Crne Gore. Ova inicijativa je usklađena sa državnim ciljevima Crne Gore da podrži NATO, Ukrajinu i regionalnu bezbjednost, istovremeno razvijajući novi sektor privrednog rasta.

Opseg sporazuma:

1. Razvoj domaćih kapaciteta za proizvodnju i naoružavanje UAS:

- Uspostavljanje domaćeg pogona za proizvodnju i integraciju višenamjenskih bespilotnih vazduhoplovnih sistema (UAS) za podršku NATO i Ukrajini.
- Integracija ISR (obavještajni, nadzorni i izviđački), EW (elektronsko ratovanje) sistema i ubojitog naoružanja.
- Korišćenje postojećih dobavljača iz Crne Gore i regiona (npr. TARA Aerospace, Poliex i drugi) sa geografskim prednostima za testiranje vazdušnih i podvodnih UAS tehnologija.

2. Izgradnja kapaciteta za rukovanje opasnim materijama i kapaciteta za transport tereta na Aerodromu Podgorica:

- Jačanje kapaciteta Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore (ACV) za rukovanje, sertifikaciju i transport opasnih materija (DGR) i visokoeksplozivnih materijala u skladu sa IATA, ICAO i UN regulativom.
- Obuka osoblja o međunarodnim propisima za transport i implementacija kapaciteta za vazdušni transport i efikasnost, radi ubrzanja izgradnje kapaciteta za bezbjedni izvoz crnogorske odbrambene opreme.
- Uspostavljanje međunarodnog kapaciteta za terete u vazdušnom saobraćaju u Crnoj Gori za podršku izvozu crnogorske odbrambene opreme.

Koraci implementacije i vremenski okvir:

1. Potpisivanje Pisma o namjeri između Crne Gore i kompanije By Light (maj 2025. godine)
 - a. Implementacioni partner kompanije By Light biće *4WINDS LLC*.
 - b. *4WINDS LLC* će osnovati crnogorsku kompaniju radi sprovođenja dviju gore navedenih aktivnosti, pod licencom i sporazumom sa By Light.
2. Pismo-zahtjev Crne Gore upućeno Vladi SAD kojim se u okviru FMS programa, traži ostvarenje ciljeva navedenih u Pismu o namjeri za proizvodnju UAS i razvoj kapaciteta za teretni transport (jun 2025. godine)
3. Pismo o prihvatanju od strane Vlade SAD upućeno Crnoj Gori (avgust 2025. godine)
4. Ugovor između Vlade Crne Gore i kompanije By Light (septembar 2025. godine)

Zakonodavni i upravni okvir

Vlada Crne Gore potvrđuje:

- Da se zakonima i propisima Crne Gore podržava proizvodnja i izvoz vojnih komponenti i opasnih materija u okviru ovog sporazuma.
- Da se odgovarajućim kontrolama i regulativom u oblasti zaštite životne sredine omogućavaju proizvodnja i izvoz proizvoda navedenih u ovom sporazumu.
- Da postoje upravne strukture za prenos sredstava između ministarstava i izdavanje ugovora kojima se podržavaju ovdje opisane aktivnosti investiranja i isplate sredstava.

Državna investicija i industrijsko partnerstvo:

Vlada Crne Gore saglasna je da će izdvojiti državna sredstva za:

- Uspostavljanje proizvodnog pogona za UAS i kapaciteta za rukovanje opasnim materijama, u partnerstvu sa kompanijom By Light i njenim partnerom licenciranim za implementaciju, kompanijom 4WINDS LLC.
- Donaciju početne proizvodnje UAS sistema i odbrambene opreme Ukrajini.
- Partnerstvo sa kompanijom By Light u cilju obezbjeđivanja adekvatnog prenosa tehnologije, kvaliteta proizvodnje i usklađenosti sa NATO standardima.

Kompanija By Light je prepoznata kao pouzdan industrijski partner, a zajednički napori na provjeri će obezbijediti integritet projekta i usklađenost sa ciljevima NATO.

Posvećenost Ukrajini i NATO

Vlada Crne Gore saglasna je da:

- Donira prvu seriju rane proizvodnje UAS sistema i prateće odbrambene opreme Ukrajini.
- Unaprijedi interoperabilnost sa NATO kroz ispunjavanje zajedničkih ciljeva u odnosu na sposobnosti i širenje regionalnih odbrambenih kapaciteta.

Globalno tržište i strateško opravdanje

Investicija u crnogorsku proizvodnju UAS sistema i kapaciteta za rukovanje i izvoz opasnih materija odgovara ključnim potrebama globalne odbrane. Tekući sukob u Ukrajini naglašava hitnu potrebu za UAS sistemima i bezbjednim transportom opasnih materija. Proizvodnjom i izvozom ove ključne odbrambene opreme, Crna Gora može:

- Da unaprijedi operativne kapacitete NATO i podrži Ukrajinu.
- Da se pozicionira kao pouzdan snabdjevač najsavremenije odbrambene opreme na globalnom tržištu.
- Da podstakne privredni razvoj, otvori radna mjesta za kvalifikovanu radnu snagu i privuče strane investicije.
- Da iskoristi dvonamjensku opremu za podršku u vojnoj i civilnoj primjeni, istovremeno jačajući svoju stratešku ulogu unutar NATO.

Očekivani rezultati

Ovim projektom će se:

- Ojačati crnogorska odbrambena industrijska baza.
- Unaprijediti sposobnosti na istočnom krilu NATO.

- Pravovremeno podržati odbrambene potrebe Ukrajine.
- Podstaci privredni rast i tehnološki napredak u Crnoj Gori.

Ova saradnja će omogućiti Crnoj Gori da, u partnerstvu sa kompanijom iz SAD, sprovede državnu investiciju u UAS sisteme i kapacitete za rukovanje i izvoz opasnih materija, čime se povećava podrška Ukrajini i interoperabilnost sa NATO.

S poštovanjem,

Za Vladu Crne Gore

Potpredsjednik Vlade za ekonomsku politiku
i ministar ekonomskog razvoja

Nik Gjelošhaj

Za Light Professional IT Services LLC

Izvršni direktor

Light Professional IT Services LLC

Robert J. Donahue

Montenegro
Government of Montenegro

___ May 2025

Subject: Letter of Intent to Invest in Montenegro Unmanned Aircraft System (UAS) Production and Airport Export Capacity Building

To Whom It May Concern,

Unmanned aircraft system (UAS) technology is increasingly required by NATO Allies and has numerous dual-use applications. Expanding Montenegro's defense industrial base to manufacture and export UAS technology will strengthen its role within NATO, add valuable manufacturing to Montenegro's defense industrial base, and bolster regional stability.

This Letter of Intent (LOI) confirms the commitment of the Government of Montenegro to partner with the U.S. firm By Light Professional IT Services LLC (By Light) to establish a UAS production, testing, and arming capability and develop hazardous goods handling and cargo exporting capabilities at Podgorica Airport. The U.S. government will incentivize the co-production agreement by matching the Montenegro investment with up to \$15 million in Foreign Military Financing to be used for defense articles through the FMS process for the Armed Forces of Montenegro. This initiative aligns with Montenegro's national objectives to support NATO, Ukraine, and regional security while developing a new economic growth sector.

Scope of Agreement:

1. Develop Domestic UAS Production and Arming Capability:

- Establishing a domestic facility for the production and integration of multi-mission Unmanned Aerial Systems (UAS) to support NATO and Ukraine
- Integrating ISR (Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance), Integrating EW (Electronic Warfare) payloads and lethal munitions

- Leveraging Montenegro and regional existing suppliers (e.g, TARA Aerospace, Poliex, and others) with geographic advantages for testing aerial and underwater UAS technologies

2. Hazardous Goods Handling and Cargo Capacity Building at Podgorica Airport:

- Strengthening Montenegro's Civil Aviation Agency (CAA) to handle, certify, and transport dangerous goods (DGR) and highly explosive materials per IATA, ICAO, and UN regulations.
- Training personnel on international transportation regulations and implementing air transport capabilities and efficiencies to accelerate Montenegro's secure defense export capability.
- Establish an international air cargo capability in Montenegro to support Montenegrin defense exports.

Implementation Steps and Timeline:

1. Letter of Intent Signature between Montenegro and By Light. *(May 2025)*
 - a. By Light's implementation partner will be 4WINDS LLC.
 - b. 4WINDS LLC will establish a Montenegrin company to facilitate the two activities described above, under license and agreement with By Light.
2. Letter of Request from Montenegro to the U.S. Government requesting, under FMS, the objectives of the Letter of Intent for UAS production and cargo capacity. *(June 2025)*
3. Letter of Acceptance from U.S. Government to Montenegro. *(August 2025)*
4. Contract between Government of Montenegro and By Light *(September 2025)*

Legislative and Governance Framework

The Government of Montenegro confirms:

- The laws and regulations of Montenegro support production and export of the military components and hazardous goods within the scope of this agreement.
- Appropriate environmental controls and regulations allow for production and export of the goods discussed in this agreement.
- Governance structures are in place to transfer funds between ministries and issue contracts supporting investment and reimbursement activities described herein.

National Investment and Industry Partnership:

The Government of Montenegro agrees to allocate national funds to:

- Establish the UAS production facility and hazardous goods handling capabilities, in partnership with By Light and its licensed implementing partner company, 4WINDS LLC.
- Donate initial production of UAS and defense articles to Ukraine.
- Partner with By Light to ensure appropriate technology transfer, production quality, and adherence to NATO standards.

By Light has been identified as a viable industry partner, and joint vetting efforts will ensure the project's integrity and alignment with NATO objectives.

Commitment to Ukraine and NATO

The Government of Montenegro agrees to:

- Donate the first batch of early production of UAS and related defense equipment to Ukraine
- Enhance interoperability with NATO by adhering to shared capability targets and expanding regional defense capacity

Global Market and Strategic Justification

The investment in Montenegro's UAS production and hazardous goods handling and export capabilities addresses critical global defense needs. The ongoing conflict in Ukraine highlights the urgent demand for UAS and secure transportation of hazardous goods. By producing and exporting these essential defense materials, Montenegro can:

- Enhance NATO's operational capacity and support Ukraine
- Establish itself as a reliable supplier of cutting-edge defense goods in the global market
- Foster economic development, create skilled jobs, and attract foreign investment
- Leverage dual-use assets to support both military and civilian applications while reinforcing its strategic role within NATO

Anticipated Outcomes

This project will:

- Strengthen Montenegro's defense industrial base.

- Enhance NATO's eastern flank capabilities.
- Support Ukraine's defense requirements in a timely manner.
- Foster economic growth and technological advancement in Montenegro.

This collaboration will enable Montenegro to pursue, in cooperation with a U.S.-led company, a national investment in UAS and hazardous goods handling and export capabilities, increasing its support for Ukraine and NATO interoperability.

Sincerely,

For the Government of Montenegro

Deputy Prime Minister for Economic
Policy and Minister of Economic
Development

Nik Gjeshaj

For the Light Professional IT Services LLC

CEO
Light Professional IT Services LLC

Robert J Donahue
